

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата педагогічних наук, старшого дослідника зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки Бережної Таміли Іванівни на дисертаційну роботу Ребрини Андрія Анатолійовича «Підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до формування сприятливих для здорового способу життя особистісних якостей дітей підліткового віку», що представлена до захисту у спеціалізовану вчену раду для розгляду та проведення разового захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 (Освітні, педагогічні науки)

1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із відповідними планами галузей науки.

Здоров'я нації є пріоритетом кожної держави. Загальновідомо, що демографічні процеси в країні, стан здоров'я молодого покоління викликає занепокоєння у науковій спільноті, тому пошук шляхів для формування, збереження і зміцнення їхнього здоров'я залишається актуальним протягом останніх десятиліть.

Освіта важлива для викорінення поганих звичок у юного покоління, для пропагування здорового способу життя, для просування інклюзивного та справедливого простору, прогресивного економічного розвитку незалежної країни. Доступність і якість освіти фізично й ментально здорових здобувачів – пріоритетний напрям глобального розвитку українського суспільства. Наразі існує нагальна потреба в пошуку шляхів удосконалення підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до формування сприятливих для здорового способу життя особистісних якостей дітей підліткового віку, а саме: модернізація освітніх програм, проектування нового змісту, підходів і технологій підготовки компетентних фахівців.

Зважаючи на викладене, тема дисертаційного дослідження А. А. Ребрини «Підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до формування сприятливих для здорового способу життя особистісних якостей дітей підліткового віку» відповідає запитам часу і є актуальною та своєчасною. Виконання дослідження відповідно до тематичного плану науково-дослідницьких робіт Хмельницького національного університету у межах науково-дослідної роботи «Формування особистості як суб'єкта самотворення» (державний реєстраційний номер 0119U103663) підсилює його значущість.

2. Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації.

До найбільш значущих наукових результатів дослідження А. А. Ребрини відносимо: вирішення важливого наукового завдання щодо стану опрацювання досліджуваної проблеми в педагогічній теорії та практиці, уточнення сутності основних понять; визначення компонентів, критерії, показників й рівнів готовності майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до формування сприятливих для здорового способу життя особистісних якостей дітей підліткового віку; ефективність організаційно-педагогічних умов підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до формування сприятливих

для здорового способу життя особистісних якостей дітей підліткового віку; розроблення навчально-методичного забезпечення для вдосконалення підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до формування сприятливих для здорового способу життя особистісних якостей дітей підліткового віку.

3. Нові факти, одержані здобувачем. В ході дисертаційного дослідження автором уперше виокремлено й науково обґрунтовано організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до формування сприятливих для здорового способу життя особистісних якостей дітей підліткового віку (розвиток мотивації майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до формування сприятливих для здорового способу життя особистісних якостей дітей підліткового віку; доповнення змісту фахових дисциплін темами варіативного модуля «Здоровий спосіб життя»; використання інформаційно-комунікаційної системи «Активні парки» у підготовці майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до формування сприятливих для здорового способу життя особистісних якостей дітей підліткового віку); розроблено структурно-функційну модель підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до формування сприятливих для здорового способу життя особистісних якостей дітей підліткового віку; удосконалено зміст, форми, методи навчання майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до формування сприятливих для здорового способу життя особистісних якостей дітей підліткового віку; діагностичний апарат для з'ясування стану готовності майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до формування сприятливих для здорового способу життя особистісних якостей дітей підліткового віку (критерії та показники); уточнено сутність понять «підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до формування сприятливих для здорового способу життя особистісних якостей дітей підліткового віку», «готовність майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до формування сприятливих для здорового способу життя особистісних якостей дітей підліткового віку»;

Подальшого розвитку набули теоретико-методичні положення щодо підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до здорового способу життя; компоненти (когнітивний, емоційно-ціннісний, особистісний, поведінковий) готовності майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до формування сприятливих для здорового способу життя особистісних якостей підлітків.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів і висновків до них, загальних висновків, списку літературних джерел (258 найменувань, із них – 28 англійською мовою) та додатків 28 (120 сторінок). Обсяг дисертації – 343 сторінок, основний зміст викладено на 190 сторінці (15 таблиць і 3 рисунки).

Аналіз тексту дисертації та змісту публікацій А. А. Ребрини, тривалий період проведення дослідження (з 2017 по 2022 рр.) дають підстави для висновку про наукову обґрунтованість і достовірність отриманих результатів, а також про те, що здобувач на належному рівні володіє дослідницькими компетентностями, необхідними для вирішення наукового завдання, а також комплексом методів дослідження.

Експериментальну роботу проведено на базі закладів вищої освіти України: Хмельницького національного університету; Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського; Українського державного університету імені Михайла Драгоманова; Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка; Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника; Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. У констатувальному етапі експерименту взяли участь 326 осіб, із них 303 студенти, 23 експерти – викладачі ЗВО. Опитування дало можливість визначити рівні готовності майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до формування сприятливих для здорового способу життя особистісних якостей дітей підліткового віку.

Дослідницько-експериментальну роботу з підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до формування сприятливих для здорового способу життя особистісних якостей дітей підліткового віку проведено у 2017 – 2022 рр. упродовж трьох етапів: констатувального, формувального. На констатувальному етапі проаналізовано джерельну базу; сформовано категорійний апарат роботи; описано компоненти основного поняття дослідження, визначено критерії, показники, схарактеризовано рівні вияву; дібрано діагностичний інструментарій, проведено пошуковий експеримент.

Грунтовне вивчення наукової літератури (258 найменувань) дало змогу здобувачу достатньо переконливо висвітлити розуміння щодо готовності майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до формування сприятливих для здорового способу життя особистісних якостей дітей підліткового віку у наукових дослідженнях вітчизняних і зарубіжних вчених; досвід підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту в освітніх закладах.

Не викликає заперечень обґрунтованість наукових положень і висновків дисертаційного дослідження, які опираються на сучасні досягнення в галузі психології та педагогіки, теорії і методики фізичного виховання та фізичної культури, а також положень системного, діяльнісного та компетентнісного підходів.

Для розв'язання поставлених завдань і перевірки гіпотези автором використано комплекс методів дослідження: теоретичних (аналіз наукової літератури й нормативних документів, синтез, порівняння, узагальнення та

систематизація одержаних даних для зіставлення різних поглядів науковців щодо проблеми підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до формування сприятливих для здорового способу життя особистісних якостей дітей підліткового віку; уточнення ключових понять, визначення структурних компонентів готовності майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до формування сприятливих для здорового способу життя особистісних якостей дітей підліткового віку; для з'ясування особливостей розвитку особистісних якостей дітей підліткового віку); моделювання (для побудови моделі); емпіричних (педагогічне спостереження, анкетування, тестування, бесіда); педагогічний експеримент (для експериментальної перевірки ефективності організаційно-педагогічних умов підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до формування сприятливих для здорового способу життя особистісних якостей дітей підліткового віку); математичної статистики.

Обрані методи дослідження є достатньо інформативними та відповідними для досягнення поставленої мети.

Достовірність проведеного дослідження забезпечувалась завдяки чіткому алгоритму дій, достатньому часу для проведення апробації, оптимальним вибором використаних методів, достатньою кількістю учасників експерименту.

Результати дослідження повною мірою представлені у 21 публікації, із них: 6 статей у наукових фахових виданнях України; 3 статті в наукових періодичних виданнях, що індексовані Scopus / Web of Science Core Collection; 3 статті у виданнях зарубіжних країн; 7 публікацій у збірниках наукових праць і матеріалах конференцій; навчально-методичний посібник; методичні рекомендації.

Основні положення та результати дослідження доповідалися на наукових і науково-практичних конференціях різного рівня і можуть бути використані у практичній діяльності вчителів та в освітньому процесі закладів освіти.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Хмельницького національного університету; Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського; Українського державного університету імені Михайла Драгоманова; Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка; Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника; Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

5. Значення для науки і практики одержаних автором результатів.

Практичне значення результатів дисертаційного дослідження полягає в розробленні й упровадженні навчально-методичного забезпечення для підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до формування сприятливих для здорового способу життя особистісних якостей дітей підліткового віку, а саме: спеціальних курсів вибіркового спрямування «Психологія здоров'я та здорового способу життя», «Сучасні оздоровчі

системи», «Основи теорії спорту для всіх»; варіативного модуля «Здоровий спосіб життя»; навчально-методичного посібника «Формування здорового способу життя учнів та студентів на традиціях українського козацтва»; методичних рекомендацій «Педагогічні основи здорового способу життя студентів засобами рухової активності: методичні рекомендації до самостійного вивчення дисципліни здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальностей 014.11 «Середня освіта (Фізична культура)» та 017 «Фізична культура і спорт».

6. Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації.

Одержані А. А. Ребриною результати дослідження рекомендується використовувати у освітньому процесі в закладах освіти як один з ефективних інструментів підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до формування сприятливих для здорового способу життя особистісних якостей дітей підліткового віку.

7. Оцінка змісту дисертації та її завершеність.

Структура дисертації охоплює анотації українською й англійською мовами, список публікацій здобувача, вступ, три розділи, пов'язані послідовністю викладу і внутрішньою логікою, висновки до розділів, загальні висновки, список використаних джерел, додатки. Зміст дисертації достатньою мірою розкриває її ключові аспекти та відповідає меті дослідження і поставленим завданням.

Науковий апарат виконаної роботи коректно визначений. Об'єкт, предмет, мета дослідження, зазначені у вступі, відповідають задекларованій темі. Також у цій частині дисертації висвітлено наукову новизну, практичне значення, подано відомості про апробацію й упровадження результатів дослідження, особистий внесок здобувача, структуру та обсяг дисертації. Зазначений комплекс методів дослідження, в якому гармонійно поєднуються теоретичні, емпіричні та методи математичної статистики, адекватний поставленим завданням.

У дисертації чітко визначено науковий апарат дослідження: мета, завдання, об'єкт, предмет дослідження. Варто зазначити, що це дало змогу дисертанту послідовно розв'язати сформульовані наукові завдання. Виконання кожного із них відбувалося із дотриманням принципів науковості, об'єктивності, доказовості.

Автором подано відомості про апробацію і впровадження основних наукових положень; представлено інформацію про публікації, структуру й обсяг дисертації.

У першому розділі «Теоретичні основи підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до формування сприятливих для здорового способу життя особистісних якостей дітей підліткового віку» проаналізовано теорію та

практику підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до формування сприятливих для здорового способу життя особистісних якостей дітей підліткового віку; з'ясовано особливості розвитку особистісних якостей дітей шкільного віку та досліджено вікову характеристику дітей-підлітків; описано сутність, зміст, структуру, критерії, показники й рівні готовності майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до формування сприятливих для здорового способу життя особистісних якостей дітей підліткового віку; досліджено стан готовності майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до формування сприятливих для здорового способу життя особистісних якостей дітей підліткового віку. Констатовано, що вчені студіюють проблему здорового способу життя за кількома аспектами як найважливіший чинник детермінації процесу формування особистості, розвитку її фізичних, психологічних і духовних якостей.

У розділі з'ясовано особливості розвитку особистісних якостей дітей шкільного віку та досліджено вікову характеристику дітей-підлітків. Зазначено, що в психології підлітковий вік умовно диференціюють на два підперіоди – підлітковий вік (11 – 15 років), юність (16 – 19 років); у шкільній освіті підлітків поділяють на учнів основної школи й учнів старшої школи.

За аналізом наукових праць дисертантом витлумачено поняття «професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до формування сприятливих для здорового способу життя особистісних якостей дітей підліткового віку» як цілісний, системний, динамічний процес, орієнтований на формування та розвиток спеціальних фахових знань, умінь і навичок, реалізація яких спрямована на підтримку, збереження, зміцнення, відновлення здоров'я дітей підліткового віку, формування їхньої здоров'язбережувальної компетентності, підвищення мотивації до здорового способу життя, виховання моральних, фізично й духовно здорових особистостей, здатних до самовизначення в суспільстві та відповідальних за власне здоров'я. Результатом такої підготовки є готовність майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до формування сприятливих для здорового способу життя особистісних якостей дітей підліткового віку.

Дисертантом обґрунтовано структуру, критерії, показники й рівні готовності майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до формування сприятливих для здорового способу життя особистісних якостей дітей підліткового віку. Виокремлено структурні компоненти: когнітивний, емоційно-ціннісний, особистісний, поведінковий. Диференційовано критерії готовності майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до формування сприятливих для здорового способу життя особистісних якостей дітей підліткового віку: змістовий, ціннісно-мотиваційний, вольовий, операційно-продуктивний. Визначено та схарактеризовано рівні готовності (високий, середній, низький).

Дефініцію готовність визначено як особистісно-професійну характеристику (властивість), що охоплює сукупність позитивних мотиваційних установок, цінностей, спеціальних знань, професійних умінь і

навичок, спрямованих на реалізацію освітнього процесу для здорового способу життя учнівської молоді.

Визначаючи критерії та показники, Андрію Анатолійовичу вдалося обґрунтувати їх доцільність та відобразити провідні характеристики кожного з компонентів.

Андрієм Анатолійовичем з'ясовано стан готовності майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до формування сприятливих для здорового способу життя особистісних якостей дітей підліткового віку.

У другому розділі «Педагогічні засади підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до формування сприятливих для здорового способу життя особистісних якостей дітей підліткового віку» обґрунтовано організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до формування сприятливих для здорового способу життя особистісних якостей дітей підліткового віку; розроблено структурно-функційну модель підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до формування сприятливих для здорового способу життя особистісних якостей дітей підліткового віку.

На основі аналізу науково-педагогічної літератури, а також опрацювання результатів констатувального етапу педагогічного експерименту дисертантом виокремлено такі організаційно-педагогічні умови: розвиток мотивації майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до формування сприятливих для здорового способу життя особистісних якостей дітей підліткового віку; доповнення змісту фахових дисциплін темами варіативного модуля «Здоровий спосіб життя»; використання інформаційно-комунікаційної системи «Активні парки» у підготовці майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до формування сприятливих для здорового способу життя особистісних якостей дітей підліткового віку.

Заслуговує на увагу розроблена автором і представлена у другому розділі дисертації структурно-функційна модель підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до формування сприятливих для здорового способу життя особистісних якостей дітей підліткового віку, що представляє систему взаємопов'язаних елементів та містить такі взаємопов'язані блоки: цільовий, теоретико-методичний, організаційно-змістовий, діагностично-результативний.

У третьому розділі «Експериментальна перевірка ефективності організаційно-педагогічних умов підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до формування сприятливих для здорового способу життя особистісних якостей дітей підліткового віку» викладено зміст і методiku впровадження організаційно-педагогічних умов, результати формувального етапу експерименту

З метою вивчення рівнів готовності майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до формування сприятливих для здорового способу життя особистісних якостей дітей підліткового віку, дисертантом з'ясовано динаміку формування компонентів готовності за визначеними рівнями відповідно до

змістового, ціннісно-мотиваційного, вольового, операційно-продуктивного критеріїв. Андрієм Анатолійовичем застосовано широкий комплекс методів спостереження, інтерв'ю, аналізу, експертного оцінювання, математичної статистики.

Висновки до розділів та загальні висновки в цілому відображають зміст та результати наукового пошуку, узгоджуються із завданнями дослідження, є логічними та аргументованими.

Аналіз змісту дисертації дає підстави для висновку про те, що поставлені завдання розв'язано, гіпотезу підтверджено, мету наукового пошуку загалом досягнуто.

8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Високо оцінюючи результати дослідження, здійсненого Ребриною А. А. вважаємо за доцільне висловити деякі зауваження та побажання:

1. У першому розділі аналізуючи теорію та практику підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до формування сприятливих для здорового способу життя особистісних якостей дітей підліткового віку та досліджуючи стан готовності майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до формування сприятливих для здорового способу життя особистісних якостей дітей підліткового віку дисертанту доцільно було б зробити у цьому розділі акцент на методологічні підходи та конкретизувати їх цільове призначення, проте як автор подає їх в розділі II, параграф 2.2.

2. У другому розділі, параграф 2.2. сторінка 144 автор подає особистісний підхід як підхід який уможливорює орієнтацію на особистість. Бажано було подати особистісно-орієнтований підхід, який більш підійде до теми дослідження оскільки за визначенням Дубасенюк О.А. особистісно-орієнтований підхід виступає як теоретико-методологічна стратегія і тактика формування особистості майбутнього вчителя, що сприяє опануванню ним цілісними педагогічними знаннями.

3. Враховуючи, що сучасні державні стандарти базуються на компетентнісних підходах, бажано було б в дисертаційному дослідженні розкрити які саме компетентності можуть бути сформовані у майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту при реалізації розроблених вами організаційно-педагогічних умов.

4. Робота також набула б більшої ваги, якби дисертант проаналізував більшу кількість наукових досліджень закордонних вчених щодо підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту.

Зазначені зауваження і побажання не впливають на загальну позитивну оцінку роботи і не ставлять під сумнів її теоретичне й практичне значення. Дисертаційна робота А. А. Ребрини є завершеною працею, в якій отримано науково обґрунтовані результати, що дають змогу вирішити актуальну проблему щодо підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до формування сприятливих для здорового способу життя особистісних якостей дітей підліткового віку.

9. Повнота висвітлення результатів в опублікованих працях.

Основні результати дослідження за темою дисертації опубліковано у 21 публікації, із них: 6 статей у наукових фахових виданнях України; 3 статті в наукових періодичних виданнях, що індексовані Scopus / Web of Science Core Collection; 3 статті у виданнях зарубіжних країн; 7 публікацій у збірниках наукових праць і матеріалах конференцій; навчально-методичний посібник; методичні рекомендації.

10. Дані про відсутність текстових запозичень та порушення академічної доброчесності. Під час вивчення дисертаційної роботи порушень академічної доброчесності не виявлено.

11. Висновок

Аналіз дисертації, анотацій та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дослідження А. А. Ребрини «Підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до формування сприятливих для здорового способу життя особистісних якостей дітей підліткового віку» є самостійним, завершеним дослідженням, яке має наукову новизну, теоретичне і практичне значення для педагогічної науки і практики. Вважаємо, що дисертація заслуговує на позитивну оцінку, відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор Ребрин Андрій Анатолійович заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, галузь знань 01 Освіта, педагогіка.

Опонент:

Кандидат педагогічних наук,
старший дослідник,
вчений секретар Державної наукової установи
«Інститут модернізації змісту освіти»

 Таміла БЕРЕЖНА

Підпис Вченого секретаря ДНУ
«Інститут модернізації змісту освіти» Бережної Т. І. засвідчую.

Начальник відділу кадрів ДНУ

Ганна МАРЧЕНКО